

Lebbeke Hof Ten Dijke

Archeologienota 2018H160 Verslag van Resultaten

Kim	Aluwé
Pieter	Laloo
Sander	Van De Velde

Project:
Lebbeke-Hof Ten Dijke

Opdrachtgever:
Gemeente Lebbeke
Flor Hofmanslaan 1
9280 Lebbeke

Uitvoerder:
GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Kim Aluwé, Pieter LALOO

© 2018 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba

Inhoudstafel

Colofon.....	i
Inhoudstafel	ii
Inleiding.....	iii
VERSLAG VAN RESULTATEN.....	1
1. Bureauonderzoek	1
1.1 Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1 Administratieve gegevens	1
1.1.2 Archeologische voorkennis.....	3
1.1.3 De onderzoeksopdracht	3
1.1.3.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied.....	3
1.1.3.2 Randvoorwaarden.....	4
1.1.3.3 Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodem-ingrepen, geïllustreerd met een overzichtspln.	4
1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek.....	5
1.2 Assessment	6
1.2.1 Landschappelijke situering.....	6
1.2.2 Historisch cartografische situering	10
1.2.3 Archeologische situering	15
1.2.4 Interpretatie – datering onderzoeksgebied	15
1.2.5 Archeologische verwachting - bureaustudie	16
Bibliografie.....	16
Bijlage.....	17

Inleiding

De gemeente Lebbeke plant de inrichting van de site "Hof Ten Dijke". Het wachtbekken Heistergem waarin deze site zich bevindt, vormt de groene long van Lebbeke. In 2013 werd een wandelroute uitgestippeld in dit wachtbekken. De site "Hof Ten Dijke" bevindt zich naast het wandelpad. In de eerste plaats zal de site ingericht worden als stopplaats voor de wandelaars en bezoekers van het wachtbekken. Daarenboven wordt het een ontmoetingsplaats te midden van de natuur voor alle buurtbewoners waar ook evenementen georganiseerd kunnen worden. "Hof Ten Dijke" was ooit een middeleeuwse site met walgracht. De waardevolle geschiedenis van deze site en de mogelijk aanwezige grondvesten zullen deel uitmaken van het concept van de nieuwe inrichting.

De als plangebied gemarkeerde oppervlakte overschrijdt de drempelwaarden opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet (perceeloppervlak >3000m²). Het projectgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, in een beschermde archeologische site of in een gebied waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt [GGA]. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld. GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem op te maken met advies naar eventueel uitgesteld (voor)onderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

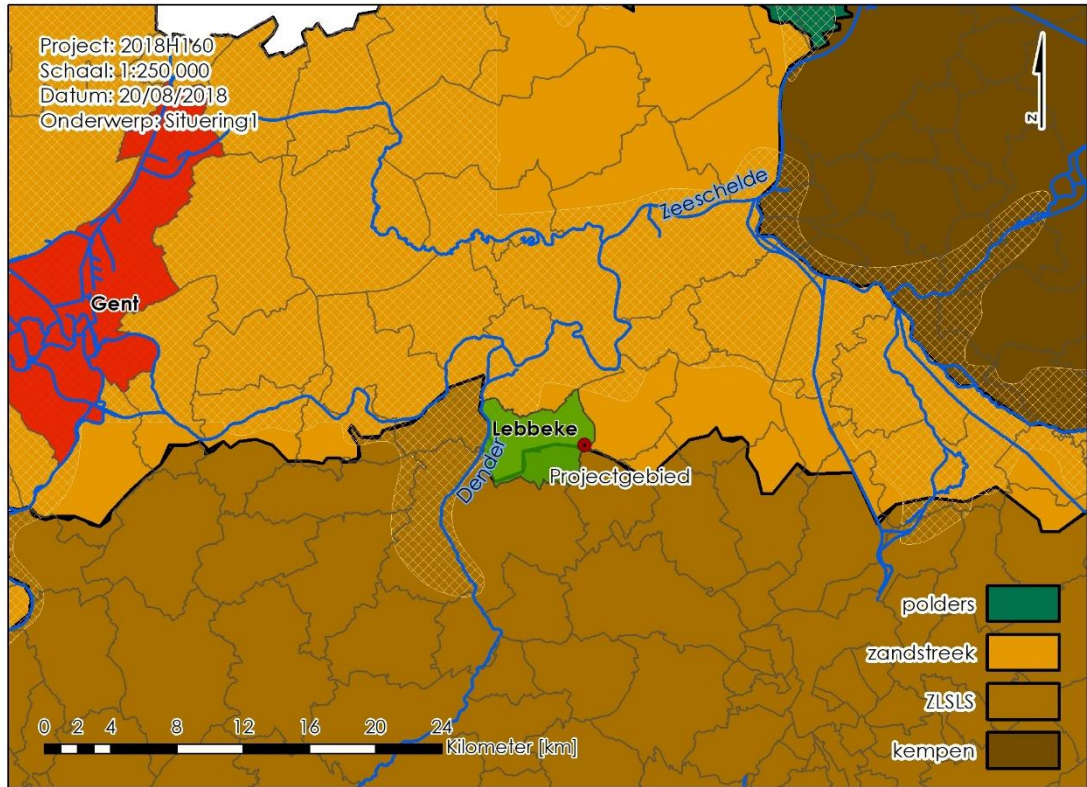
VERSLAG VAN RESULTATEN

1. Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

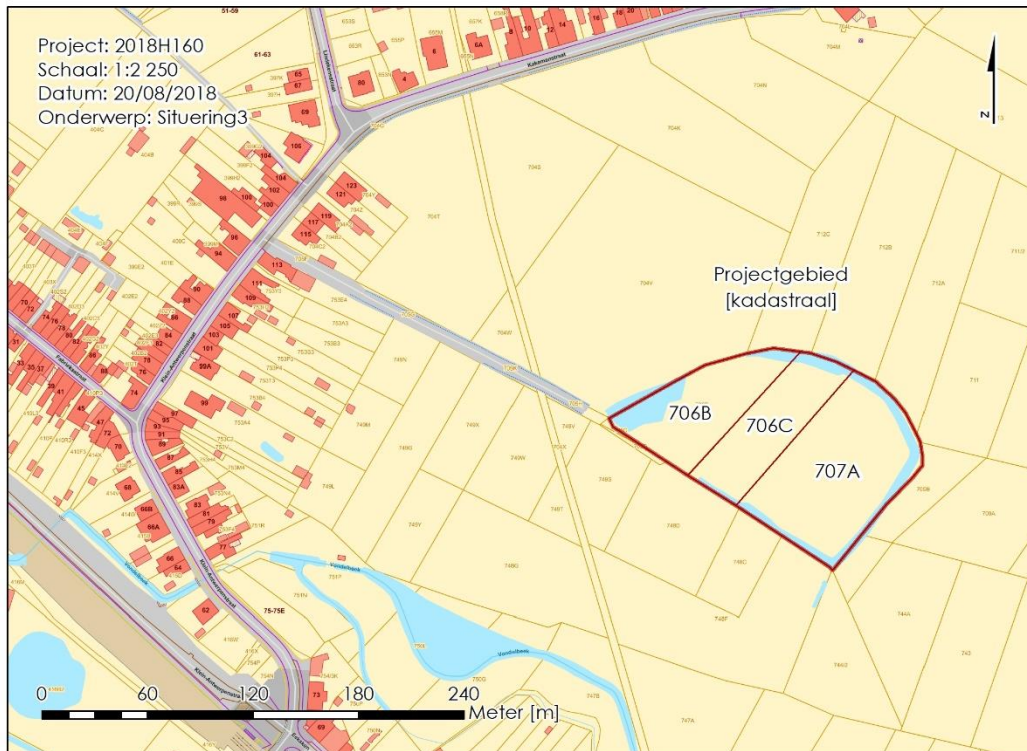
Projectcode vooronderzoek	2018H160
Wettelijk depot	Nvt.
Erkend archeoloog	GATE [OE/ERK/Archeoloog/2015/00073]
Bounding box	X y 135275,29 186801,443 135468,408 186798,678
Begin- en einddatum bureauonderzoek	28 augustus – 9 september 2018
Zoektermen Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek
Geografische situering [Fig. 1-4]	Het projectgebied bevindt zich in het Oost-Vlaamse Lebbeke in wachtbekken Heistergem ter hoogte van het station van Heizijde tussen de straten Klein-Antwerpenstraat, Kakemanstraat en Eeksken. De ingrepen voorzien in de omgevingsvergunningsaanvraag hebben plaats op volgende kadastrale percelen binnen de hierboven beschreven extremiteiten: Lebbeke, Afd. 2 Lebbeke, Sectie C, nrs 706C, 706B en 707A.
Overzicht bodemingrepen [Fig. 5]	Het projectgebied is ca. 13000m ² groot. De site "Hof Ten Dijke" wordt ingericht als stopplaats voor wandelaars en bezoekers van het wachtbekken en als ontmoetingsplaats voor de buurtbewoners.

Figuur 1: Situering projectgebied op basis van lithologie en pedologie gedefinieerde archeologische regio's.

Figuur 2: Projectie projectgebied op topografische kaartblad met [winter 2017] orthofotografische overlay [© Hiver; GDI].

Figuur 3: Kadastrale situering projectgebied [© GRB]

1.1.2 Archeologische voorkennis

Er hebben recent geen archeologische ingrepen plaatsgehad binnen de grenzen van het projectgebied. Wel werd de locatie in het verleden reeds gekoppeld aan een verdwenen laatmiddeleeuwse site met walgracht (CAI-ID 159275). De walgracht is te zien op de Ferrariskaart en is nog steeds zichtbaar in het landschap aanwezig. Deze omwalde hoeve maakte deel uit van de 'Twaalf Geslachten van Lebbeke'. Het waren deze 'twaalf aanzienlijkste geslachten' die volgens de legende het initiatief namen om een kerk te bouwen waar later het dorp Lebbeke zich zou ontwikkelen.

1.1.3 De onderzoeksopdracht

1.1.3.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel? Zijn de aanwijzingen voor de aanwezigheid van site met walgracht binnen het projectgebied gegrond? Is de detectie en registratie van verdere hieraan gelieerde structuren mogelijk?
- Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden?
- Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

1.1.3.2 *Randvoorwaarden*

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is economisch onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning. Het uitvoeren van verder vooronderzoek door de lokale overheid is afhankelijk van het verkrijgen van de omgevingsvergunning en de financiering is afhankelijk van het al dan niet verkrijgen van een subsidie.

De initiatiefnemer opteert voor de uitzonderingsprocedure waarbij een archeologienota wordt aangeleverd uitsluitend op basis van een bureauonderzoek waarbij wordt nagegaan of er binnen het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met of zonder ingreep in de bodem of werfbegeleiding wenselijk is en/of vrijgave mogelijk is.

1.1.3.3 *Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodem-ingrepen*

De initiatiefnemer plant de inrichting van de site "Hof Ten Dijke". Het wachtbekken Heistergem waarin deze site zich bevindt, vormt de groene long van Lebbeke. In 2013 werd een wandelroute uitgestippeld in dit wachtbekken. De site "Hof Ten Dijke" bevindt zich naast het wandelpad. In de eerste plaats zal de site ingericht worden als stopplaats voor de wandelaars en bezoekers van het wachtbekken. Daarenboven wordt het een ontmoetingsplaats te midden van de natuur voor alle buurtbewoners waar ook evenementen georganiseerd kunnen worden.

"Hof Ten Dijke" was ooit een middeleeuwse site met walgracht. De waardevolle geschiedenis van deze site en de mogelijk aanwezige grondvesten zullen deel uitmaken van het concept van de nieuwe inrichting. Het lokaliseren van deze eventueel aanwezige grondvesten is een van de doelstellingen van het verder onderzoek. Om de site tot de verbeelding te laten spreken moet de verlande vijver en de wal rondom de voormalige hoeve uitgehaald worden en de daar aanwezige vegetatie verwijderd worden.

Om de ontmoetingsplaats duidelijk zichtbaar te maken moet er vanuit het wandelpad een doorkijk gemaakt worden door het snoeien van de vegetatie. Het bruggetje over de wal moet heraangelegd worden zodat de site makkelijk bereikbaar is. De aanwezige bomen zouden moeten worden gesnoeid. Verder kunnen er fruitbomen worden aangeplant en kan er een rustbank en picknicktafel worden geplaatst.

Volgende geplande ingrepen zullen een impact hebben op de bodem en op het archeologisch potentieel :

- Herprofileren grachten : uitgraven en verbreden walgrachten
- Uitgraven vijver : heruitgraven en verbreden bestaande vijver
- Aanleg paden
- Planten van bomen : graven van boomkuilen in regelmatig patroon, daarna verdere doorworteling van de bodem
- Constructie van banken en andere constructies

Figuur 19 : Ontwerpplan van de herinrichting van het projectgebied.

1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek

GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureauonderzoek op te maken. Het onderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van GATE.

De oppervlakte van de geplande stedenbouwkundige vergunning overschrijdt de drempelwaarden die opgenomen zijn in het Onroerenderfgoeddecreet. Het projectgebied bevindt zich overigens niet in een vastgestelde archeologische zone, een beschermde archeologische site of binnen gebieden waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt [GGA]. Hierdoor moet een archeologienota worden opgesteld.

De aard van de werken werd tijdens het vooronderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De archeologienota werd digitaal opgemaakt middels Office- en Adobe-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, www.geo.onroerenderfgoed.be, www.cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]¹. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of

1.2 Assessment

Dit bureauonderzoek plaatst het projectgebied binnen een landschappelijk en archeologisch kader, waarbij rekening gehouden wordt met het ontwerpplan van de toekomstige verkaveling. Deze studie dient als voorbereiding van een eventueel vervolgonderzoek, waar rekening kan worden gehouden met de geplande grondwerken, of de reeds gekende archeologische, geologische en bodemkundige fenomenen. Daarnaast helpt de voorbereiding mee tot het opstellen van een [mogelijke] archeologische verwachting per zone waarmee zowel tijdens toekomstige bouwwerken, als tijdens de uitvoering van het vervolgonderzoek rekening gehouden wordt. Door raadpleging van de CAI [Centraal Archeologische Inventaris] en archeologische literatuur wordt ten slotte ook nagegaan in hoeverre gekende vindplaatsen aanwezig zijn in de nabijheid van het onderzoeksgebied.

Deze studie maakt gebruik van verscheidene datasets. Uitgangspunt is het ontwerpplan met informatie over de toekomstige grondwerken, verkregen van de initiatiefnemer. Deze informatie wordt vervolgens geprojecteerd op de bodemkundige en geologische kaart. Vervolgens worden de historische kaarten als de archeologische inventaris onder de loep genomen om de gekende archeologische sites in en nabij het projectgebied te registreren.

1.2.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksgebied situeert zich in het Oost-Vlaamse Lebbeke in wachtbekken Heistergem ter hoogte van het station van Heizijde tussen de straten Klein-Antwerpenstraat, Kakemanstraat en Eeksen. Het gebied bevindt zich op de overgang tussen de zandstreek en de zandleemstreek (fig.1). Het projectgebied situeert zich in het zuidoosten van de gemeente Lebbeke, waar het zich topografisch nestelt net buiten de oksel van de Denderriviervallei in het westen en het Scheldebekken in het noorden. De Vondelbeek, pal ten zuiden van het plangebied, stroomt in noordwestelijke richting door het gemeentecentrum en vloeit samen met de Dender ter hoogte van Denderbelle.

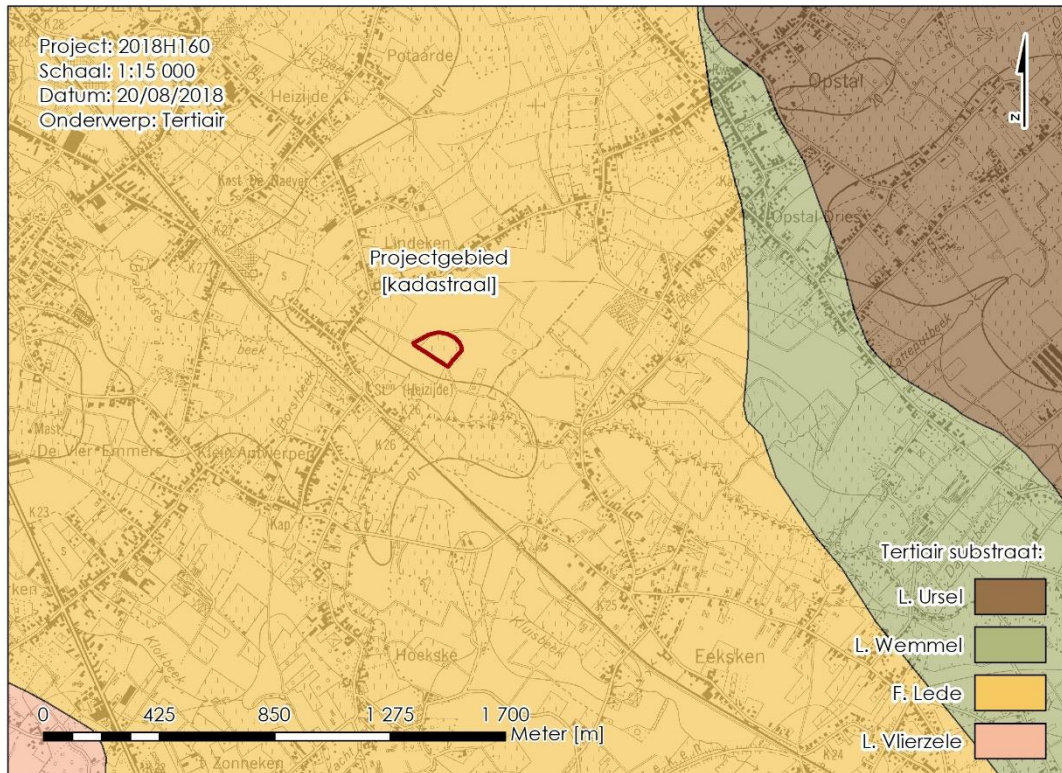
Geologisch gezien behoort het projectgebied tot de **Tertiaire** Formatie van Lede (Tt) met lichtgrijs fijn zand, fossielhoudend en kalkhoudend met soms kalksteenbanken (fig. 4).

Op de **Quartair** geologische kaart is het projectgebied gelegen in het gebied gecodeerd als 2 (fig. 5), waarbij er geen Holocene sedimenten zijn afgezet boven de eolische afzettingen uit het Weichseliaan. Op korte afstand bevindt zich het type 13, waarbij fluviaatiele afzettingen uit het Holoceen de eolische afzettingen uit het Weichseliaan afdekken.

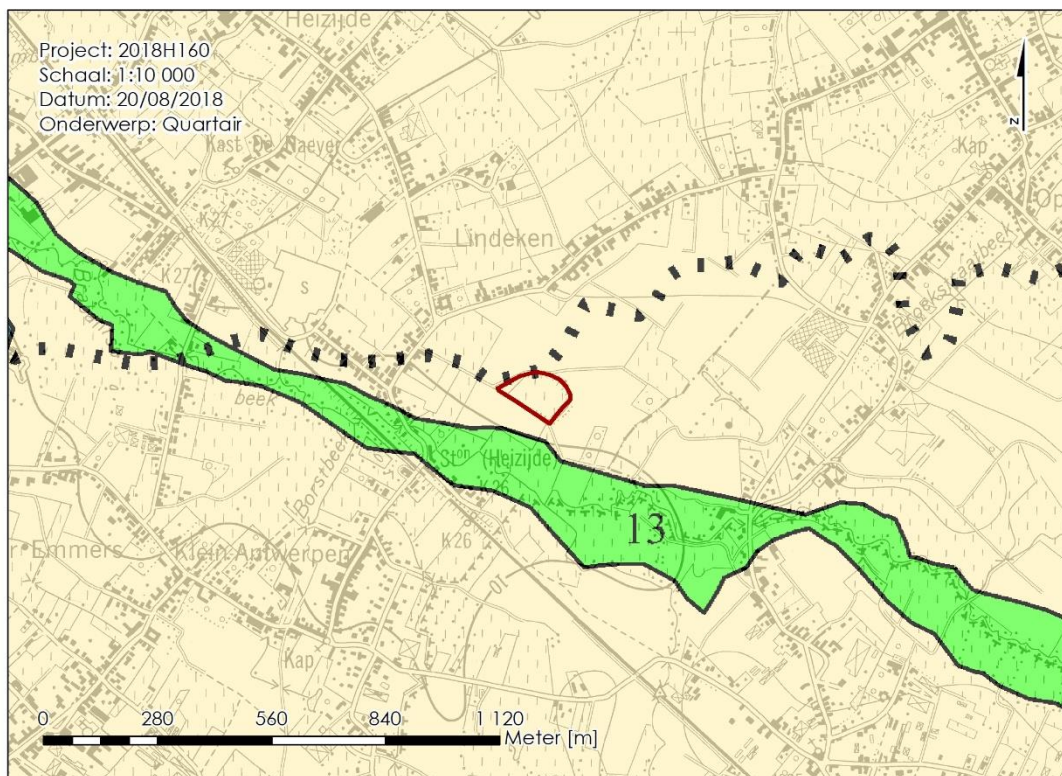
De **bodem** op het projectgebied staat gekarteerd als een matig natte en matig droge zandleembodem (fig. 6-7).

Voor wat betreft de **topografie** zijn we aangewezen op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (DHM VII – 1m resolutie). Op ruimere schaal komt duidelijk tot uiting dat het projectgebied zich bevindt op de rand van een hogere rug in het landschap, naast de laaggelegen vallei van de Vondelbeek (fig. 8). Het projectgebied zelf kent een klein reliëfverschil (fig. 9): de noordwestelijke helft van het projectgebied ligt lager (ca. 9,5m TAW) dan de zuidoostelijke helft (ca. 10,5m TAW). Daarnaast zijn enkele antropogene structuren zichtbaar zoals een deel van de walgracht, een vierkante afbakening binnen de wal met daarbinnen nog een circulaire structuur.

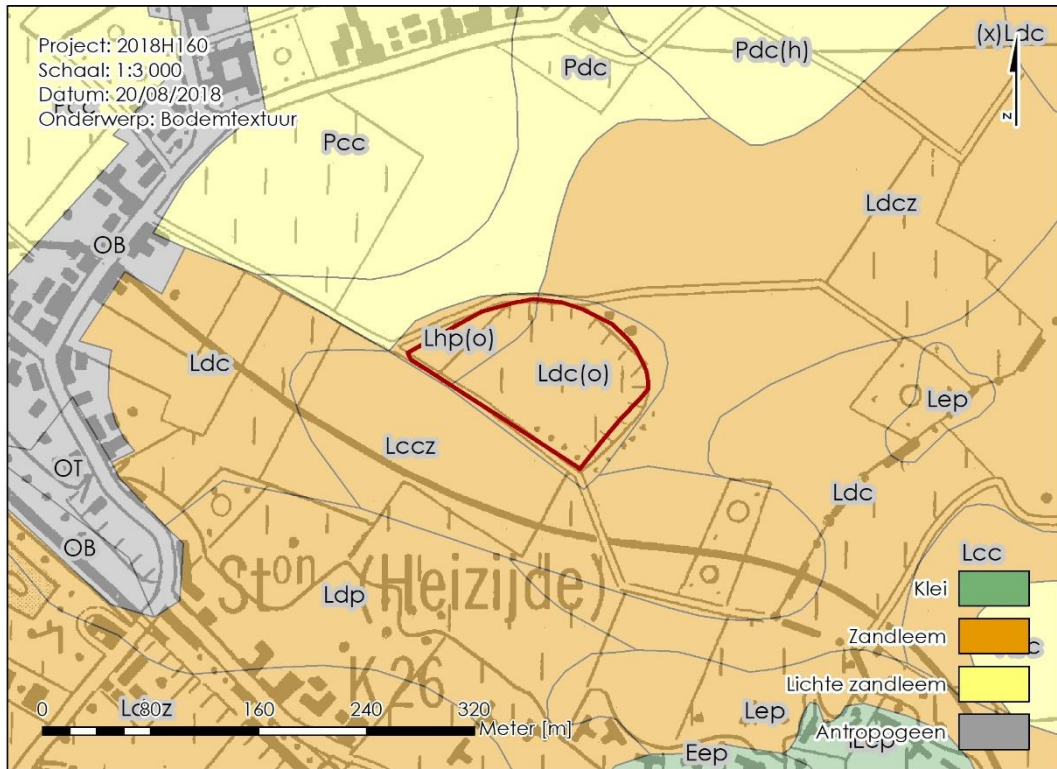
afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.

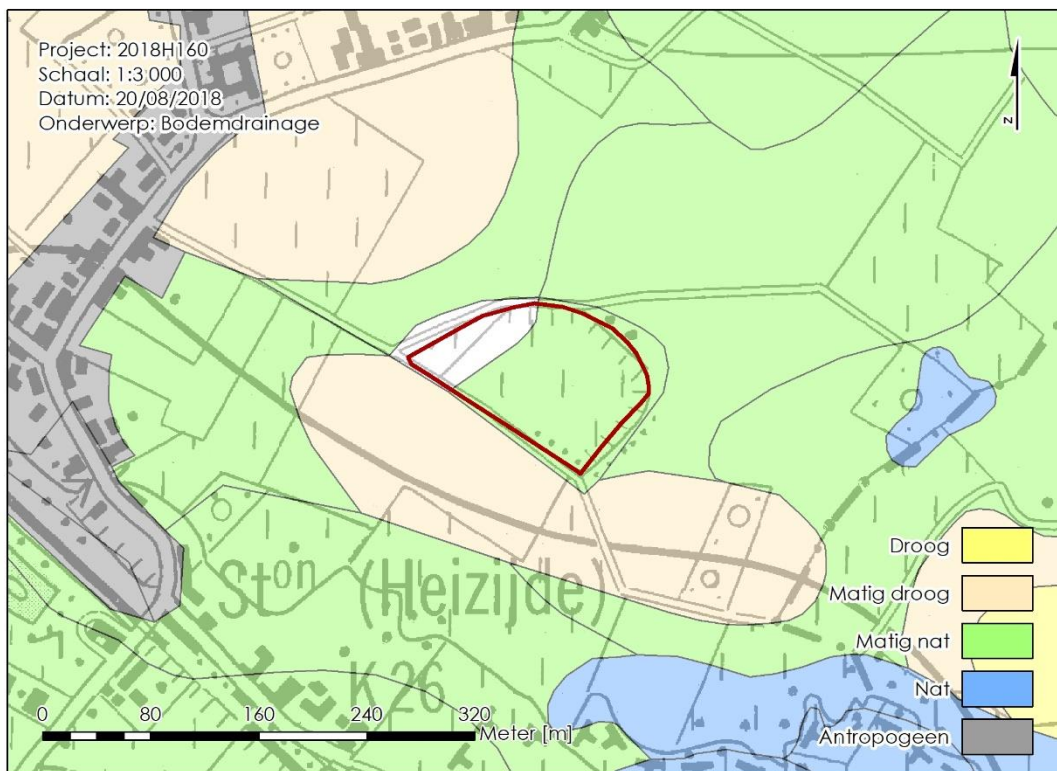
Figuur 4: Situering projectgebied tegenover de Tertiair-geologische kaart van Vlaanderen [© geoservices Vlaanderen].

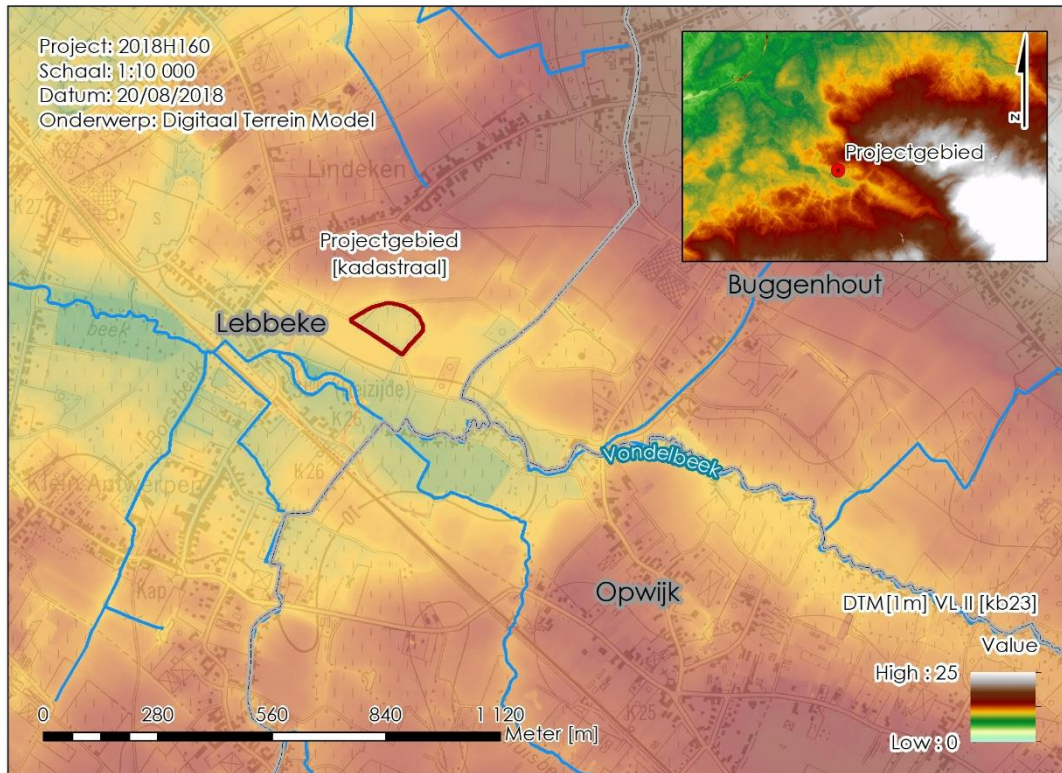
Figuur 5: Situering projectgebied tegenover de Quartair geologische kaart van Vlaanderen [© geoservices Vlaanderen].

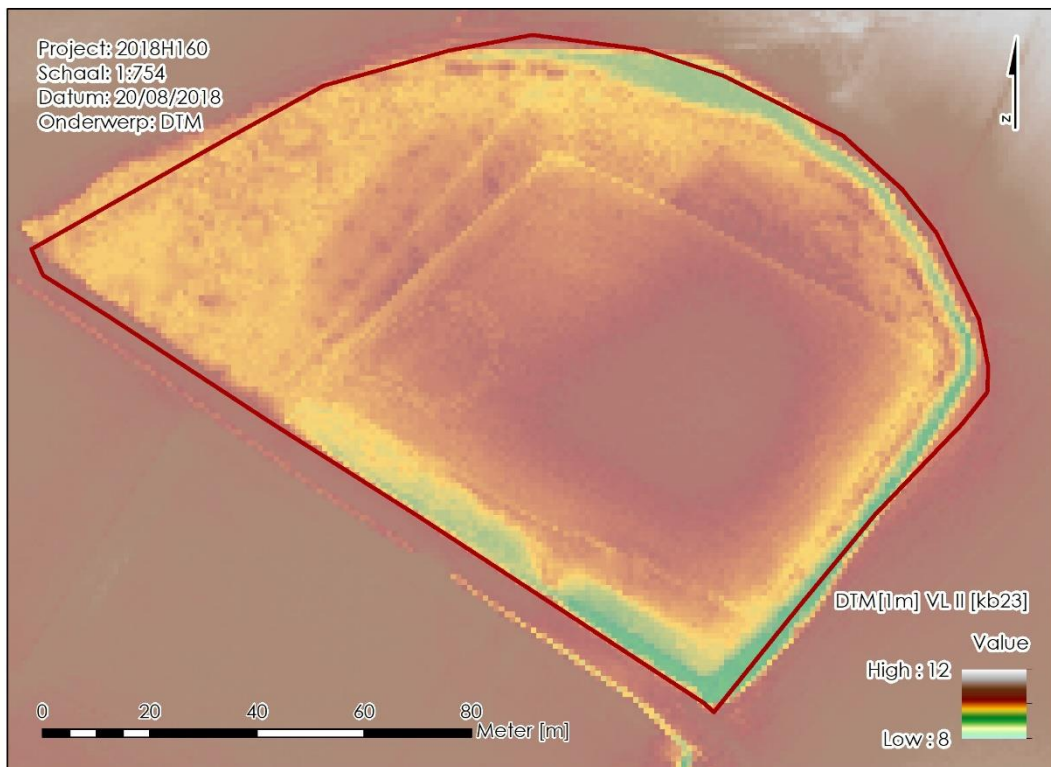
Figuur 6: Uitsnede bodemtextuurkaart ter hoogte van het projectgebied (© DOV).

Figuur 7: Uitsnede bodemdrainagekaart ter hoogte van het studiegebied (© DOV).

Figuur 8: Uitsnede DTM (macroschaal) met aanduiding van het projectgebied (© GDI Vlaanderen).

Figuur 9: Detail DTM ter hoogte van het projectgebied en omgeving (© GDI Vlaanderen)

1.2.2 Historisch cartografische situering

Het onderzoeksgebied situeert zich in het Oost-Vlaamse Lebbeke in wachtbekken Heistergem ter hoogte van het station van Heizijde tussen de straten Klein-Antwerpenstraat, Kakemanstraat en Eeksen.

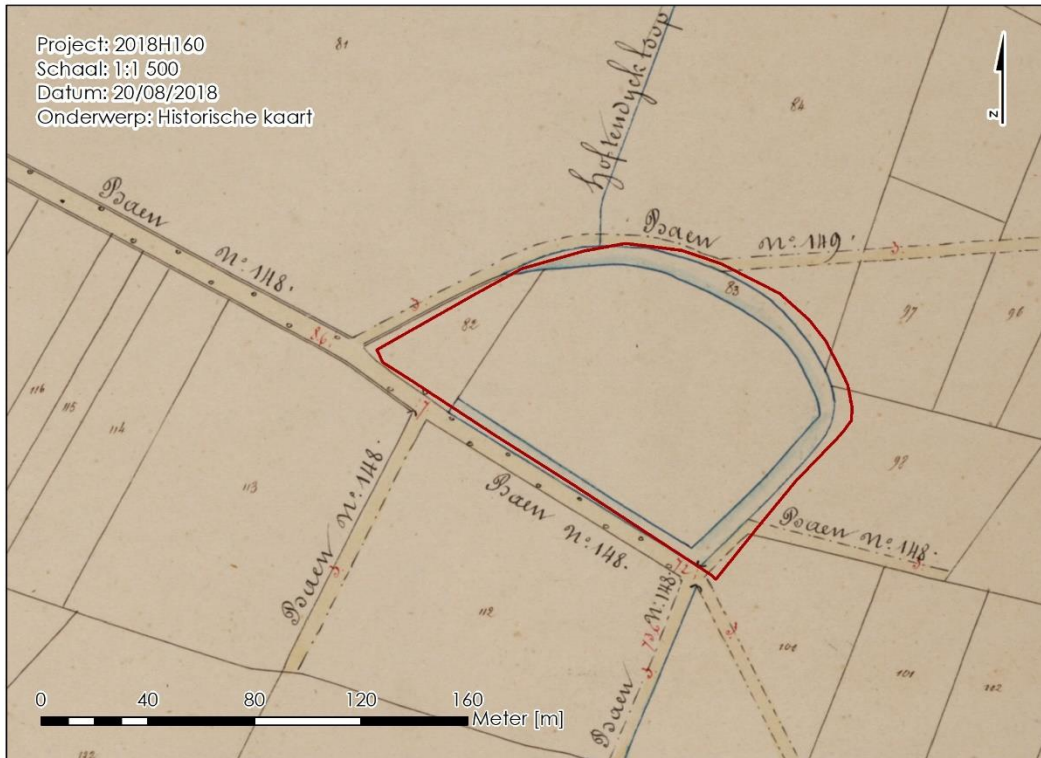
Het projectgebied bevindt zich ter hoogte van het "Hof Ter Dijke". Deze omwalde hoeve, aan de grens met Buggenhout-Opstal en Opwijk, maakte deel uit van de 'Twaalf Geslachten van Lebbeke' (Dauwe, 2010). Het waren deze 'twaalf aanzienlijkste geslachten' die het initiatief namen om een kerk te bouwen waar later het dorp Lebbeke zich zou ontwikkelen. De bouw van de kerk wordt gesitueerd in de 9de eeuw (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/47696>). Historische bronnen zoals de aktes van het Leenhof van Dendermonde vermelden vanaf 1365 de eigenaars van de hoeve (<http://www.law.ugent.be/grond/courant/2013/201305/pdflist.pdf>). In 1763 bleek de hofstede gesloopt.

Op de kaart van Ferraris uit de 18de eeuw is de D-vormige omwalling met brug zichtbaar, maar is er geen bewoning meer aanwezig binnen de omwalling (fig. 10). In de 19de eeuw lijkt een deel van de walgracht gedempt, zoals zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart (fig. 11-12).

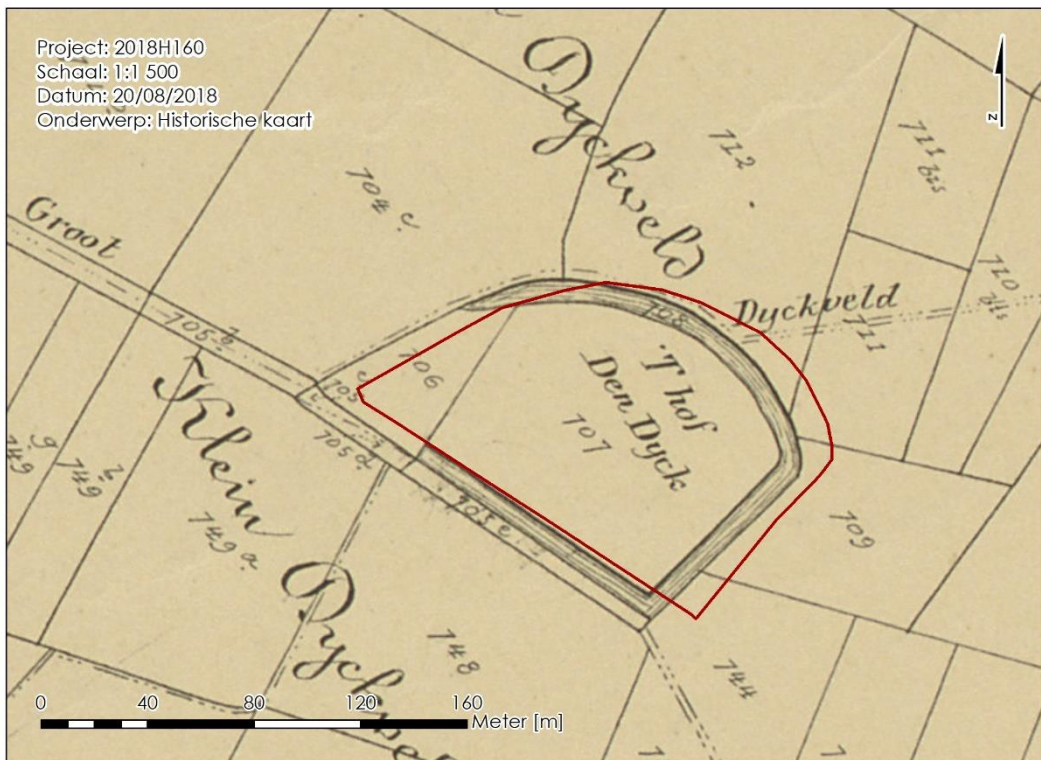
In 1907 werd ten zuidwesten van het projectgebied het Station van Heizijde gebouwd. Het station is zichtbaar op de orthofoto's uit 1971, 1979-1990, 2000-2003 en 2012 (fig. 13-16). Het projectgebied zelf ligt te midden van een grote zone met gras- en akkerlanden. In 2000 werd een groot wachtbekken ingericht waarbij 125.000m³ water kan gestockeerd worden als de Vondelbeek dreigt te overstromen (<https://www.vmm.be/nieuws/archief/prachtige-biodiversiteit-in-gecontroleerd-overstromingsgebied-lebbeke-buggenhout-opwijk>). In 2013-2014 werd een wandelpad aangelegd doorheen het 17 hectare grote natuurgebied. Het projectgebied bevindt zich naast het noordelijke deel van het wandelpad.

Figuur 10: Uitsnede van de Ferrariskaart (1771-1777) met aanduiding van het projectgebied. Doordat de Ferraris-kaart moeilijker te georefereren is, is het projectgebied licht verschoven t.o.v. de site (© Geopunt).

Figuur 11: Uitsnede van de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 12: Uitsnede midden 19de eeuwse kadasterkaart van Popp ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 13: Orthofoto uit 1971 ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 14: Orthofoto genomen in de periode 1979-1990 ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 15: Orthofoto genomen in de periode 2000-2003 ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 16: Orthofoto uit 2012 ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).

Figuur 17: Projectie CAI-locatie op het projectgebied t.o.v. een recente orthofoto (© CAI en Geopunt).

Figuur 18: Projectie CAI-locaties in de ruime omgeving van het projectgebied t.o.v. een recente orthofoto (© CAI en Geopunt).

1.2.3 Archeologische situering

De CAI vermeldt een archeologische waarneming binnen het projectgebied (fig. 17). Het gaat om een verdwenen laatmiddeleeuwse site met walgracht (CAI-ID 159275) gekend als het "Hof ten Dijke". De walgracht is te zien op de Ferrariskaart en is nog steeds zichtbaar in het landschap aanwezig. Deze omwalde hoeve maakte deel uit van de 'Twaalf Geslachten van Lebbeke'. Het waren deze 'twaalf aanzienlijkste geslachten' die volgens de legende het initiatief namen om een kerk te bouwen waar later het dorp Lebbeke zich zou ontwikkelen.

Ook in de ruime omgeving van het projectgebied zijn enkele meldingen in de CAI zichtbaar (fig. 18). Ten zuiden van het projectgebied bevinden zich duidelijk minder meldingen dan ten noorden van het projectgebied. De oude Wiesbeekhoeve is een historische pachthoeve teruggaande tot het vroegmiddeleeuwse Heystergem (CAI-ID 31430). De eerste melding van de site dateert uit 1256, het huidige gebouw werd opgetrokken tussen 1914 en 1918 (Servaes, 1983). De Sint-Pieterskluis verwijst mogelijks naar een verdwenen kerk of hofkapel uit de vroege middeleeuwen (CAI-ID 10064) (Verbesselt, 1967). Het Hof ter Gaet is een site met cirkelvormige walgracht zichtbaar op de Ferrariskaart die mogelijks teruggaat tot de late middeleeuwen (CAI-ID 159271).

Ten noordoosten van het projectgebied bevinden zich twee hofsteden met brouwerij uit de 17de eeuw: "Het Lindeken" (CAI-ID 31441) en "Den Meulenberg" (CAI-ID 31462) (Servaes, 1986; Servaes, 1990). Tussen deze twee hofsteden in werd in 2012 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de bouw van een verkaveling waarbij greppels, paalkuilen en kuilen uit de Nieuwe tijd aangetroffen werden (CAI-ID 165432) (Dierckx & Reyns, 2012). Meer naar het noorden werden verschillende metalen objecten uit de nieuwe en nieuwste tijd aangetroffen bij metaaldetecties in 2014 en 2017 (CAI-ID 207626, 207757, 218867). In deze buurt bevond zich tot 1875 ook een houten windmolen die voor het eerst vermeld werd in 1267 (CAI-ID 40014) (Servaes, 1983).

Ten noordwesten van het projectgebied zijn meerdere meldingen van sites met walgracht te vinden in de CAI. Het Hof ter Hulst is een site met walgracht van het tweeledige type met afzonderlijk omgracht opper- en neerhof en zou minstens opklimmen tot de 16de eeuw (CAI-ID 30612) (Verbesselt, 1967; Vemeiren, 1997). Op de Ferrariskaart wordt de site aangeduid als "Chateau de Niland". Het huidige Kasteel De Naeyer heeft nog steeds een achthoekige gracht met een klein, haast cirkelvormig opperhof in het zuiden en in het noorden een bredere gracht rond het vroegere neerhof. Enkele sites met walgracht zijn waar te nemen op de Ferrariskaart en gaan mogelijk terug tot de late middeleeuwen (CAI-ID 159264, 159266). Nabij deze twee sites met walgracht kon door John De Meulemeester een circulaire structuur met een diameter van 150m afgebakend worden door perceelsgrenzen op de Popp-kaart (CAI-ID 36146) (De Meulemeester, 1984). Ook nabij de Hof-ter-Varentstraat is op de Ferrariskaart een site met walgracht zichtbaar (CAI-ID 31897). Ter hoogte van deze site werd in 1966 een strijdhamer in basalt uit de Bronstijd aangetroffen tijdens het ploegen van de akker (CAI-ID 37034) (Geubels, 1997). Als laatste wordt ook de O.L.V.-Kerk vermeld in de CAI (CAI-ID 31584). De kerk gaat minstens terug tot de 13de eeuw, mogelijks werd ze voorafgegaan door een Romaanse kruiskerk in de volle middeleeuwen (Dauwe, 1993; Dauwe, 1997).

1.2.4 Interpretatie – datering onderzoeksgebied

Op het projectgebied bevindt zich een site met walgracht "Hof Ten Dijke". Op basis van historische bronnen gaat de bewoning van de site minstens terug tot de 14de eeuw. Op de Ferrariskaart uit het midden van de 18de eeuw is de walgracht nog duidelijk zichtbaar, maar is er geen bewoning meer waar te nemen op de site. Het Hof Ten Dijke maakte deel uit van de 'Twaalf Geslachten van Lebbeke'. Het waren deze 'twaalf aanzienlijkste geslachten' die volgens de legende het initiatief namen om een kerk te bouwen waar later het dorp Lebbeke zich zou ontwikkelen. In de ruime omgeving zijn meerdere sites met walgracht uit de late middeleeuwen waar te nemen.

1.2.5 Archeologische verwachting - bureaustudie

Het projectgebied bleef sinds het midden van de 18de eeuw gevrijwaard van bodemingrepen. Er is dan ook een groot potentieel voor het aantreffen van funderingsresten van het "Hof Ten Dijke" op het projectgebied. Er is momenteel geen gedetailleerd zicht op de configuratie en het archeologisch potentieel van het binnengedeelte van de oorspronkelijke site met walgracht. Er kunnen sporen aanwezig zijn van zowel bewoning (oa funderingsresten), van artisanat of van andere vormen van landgebruik. Deze sporen en restanten kunnen op geringe diepte voorkomen in of net onder de teelaarde. Hierdoor kunnen de geplande inrichtingswerken, zelfs de minder diepe werken, ook hierop een impact hebben. Bovendien wordt beoogd met de herinrichting om zoveel correctie informatie te verschaffen over de oorspronkelijke site.

Een geofysisch onderzoek kan de exacte locatie van de funderingsresten en de oorspronkelijke grachtcontouren bepalen, zodat dit bodemarchief zo veel mogelijk gevrijwaard kan worden bij de latere inrichtingswerken. Daarenboven kan een geofysisch onderzoek in combinatie met gerichte boringen en/of het aanleggen van controlesleuven de nodige informatie leveren voor de opmaak van een reconstructietekening van de site die gebruikt kan worden op informatieborden in het projectgebied.

Het opnieuw openleggen van de verlande walgracht en de vijver zorgt voor een duidelijke versterking van het potentieel van dit bodemarchief. Historische grachten en vijvers hebben zowel een archeologisch als paleo-ecologisch potentieel. Met de hulp van een geofysisch onderzoek kan de exacte locatie en omvang van de grachten bepaald worden. Daarna kunnen boringen al dan niet in combinatie met gerichte controlesleuven uitgevoerd worden om de diepte en het potentieel van de grachten verder na te gaan.

Bibliografie

Literatuur:

Dauwe J., 1993. De toren van de Onze-Lieve-Vrouwkerk van Lebbeke, 1662-1992, *Annalen van Dendermonde*, 4de reeks, deel 12.

Dauwe J., 1997. Het hoogkoor in de Onze-Lieve-Vrouwkerk te Lebbeke met het barokaltaar door Pieter Verbruggen de Oude (1679), *Annalen van Dendermonde*, 4de reeks, deel 16, pp. 177-208.

De Meulemeester J., 1984. Circulaire vormen in Oost-Vlaanderen, *Archaeologia Belgica* 259, Brussel.

Dierckx L., Reyens N., 2012. Archeologisch vooronderzoek Buggenhout- Varentstraat (project Pennekes), *Rapporten All-Archeo bvba 118*, Bornem.

Geubels P.P., 199. Een basalten strijdhamer uit Lebbeke. *VOBOV-info* 46, pp. 2-4.

Servaes P., 1983. *Per fiets langs Buggenhoutse wegen* (II), Ter Palen, pp. 105-117.

Servaes P., 1986. *Hofstede brouwerij "Het Lindeken" te Opstal* (3), Ter Palen, Jaargang 10, nr. 4, pp. 154-157.

Servaes P., 1990. *Ooit gehoord van de brouwerij "Den Meulenberg" te Opstal?*, Ter Palen, Jaargang 14, nr. 2, pp. 49-51.

Verbesselt J., 1967. *Tussen Zenne en Dender - VI, Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw*, deel VII, pp. 103-104 en 114-115.

Vermeiren A., 1997. *Bij de kaft; Heemkundige Kring van Lebbeke*, jaargang 9, nr. 2.

Collecties:

/

Kaartmateriaal:

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, Graaf de Ferraris (1771-1778) kaartblad 75-76.

Topografische kaart Atlas der Buurtwegen (1840).

Popp-kaart (1842-1879).

Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854).

Digitale bronnen:

www.geopunt.be

www.cai.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

<https://cartesius.be>

Bijlage

Figurenlijst:

Figuur 1: Situering projectgebied op basis van lithologie en pedologie gedefinieerde archeologische regio's.....	2
Figuur 2: Projectie projectgebied op topografische kaartblad met [winter 2017] orthofotografische overlay [© Hiver; GDI].	2
Figuur 3: Kadastrale situering projectgebied [© GRB]	3
Figuur 4: Situering projectgebied tegenover de Tertiair-geologische kaart van Vlaanderen [© geoservices Vlaanderen].....	7
Figuur 5: Situering projectgebied tegenover de Quartair geologische kaart van Vlaanderen [© geoservices Vlaanderen].....	7
Figuur 6: Uitsnede bodemtextuurkaart ter hoogte van het projectgebied (© DOV).	8
Figuur 7: Uitsnede bodemdrainagekaart ter hoogte van het studiegebied (© DOV).	8
Figuur 8: Uitsnede DTM (macroschaal) met aanduiding van het projectgebied (© GDI Vlaanderen).	9
Figuur 9: Detail DTM ter hoogte van het projectgebied en omgeving (© GDI Vlaanderen)	9
Figuur 10: Uitsnede van de Ferrariskaart (1771-1777) met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt).....	10
Figuur 11: Uitsnede van de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt).....	11
Figuur 12: Uitsnede midden 19de eeuwse kadasterkaart van Popp ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).....	11
Figuur 13: Orthofoto uit 1971 ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).....	12
Figuur 14: Orthofoto genomen in de periode 1979-1990 ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).....	12
Figuur 15: Orthofoto genomen in de periode 2000-2003 ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).....	13
Figuur 16: Orthofoto uit 2012 ter hoogte van het projectgebied (© Geopunt).....	13
Figuur 17: Projectie CAI-locatie op het projectgebied t.o.v. een recente orthofoto (© CAI en Geopunt).....	14

Figuur 18: Projectie CAI-locaties in de ruime omgeving van het projectgebied t.o.v. een recente orthofoto (© CAI en Geopunt).....14